

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.09.2001, sp. zn. 21 Cdo 2708/2000, ECLI:CZ:NS:2001:21.CDO.2708.2000.1

Číslo: 69/2002

Právní věta:

Bylo-li zaměstnavateli nebo zaměstnanci doručeno okamžité zrušení pracovního poměru učiněné druhým účastníkem pracovního poměru v podobě telefaxového dokumentu, jde ve smyslu ustanovení § 55 zák. práce o neplatné rozvázání pracovního poměru.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.09.2001

Spisová značka: 21 Cdo 2708/2000

Číslo rozhodnutí: 69

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pracovní poměr

Předpisy: § 205 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 55 předpisu č. 65/1965Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Dopisem ze dne 12. 6. 1998 žalovaná sdělila žalobci, že mu dává „okamžitou výpověď z pracovního poměru s platností ode dne podpisu této výpovědi“. Uvedené opatření odůvodnila tím, že žalobce jako její zaměstnavatel nedodrží povinnosti z pracovní smlouvy účastníků, neboť jí nevyplácí pravidelně a včas mzdu a cestovní náhrady za služební cesty v Republice Uzbekistán („diety“ nejsou žalované vypláceny od ledna 1997 a mzda od prosince 1997) a nevyplatil jí ani náhradu za dvě letenky. Žalovaná v dopise dále uvedla, že „tuto výpověď zasílá faximilním spojením“ a že originál „výpovědi“ bude předán osobně žalobci „v nejbližším možném termínu“.

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že okamžité zrušení pracovního poměru, „dané listinou ze dne 12. 6. 1998 a doručené mu dne 16. 6. 1998“, je neplatné. Žalobu odůvodnil zejména tím, že dopis ze dne 12. 6. 1998 není „originálem listiny“, ale její fotokopii, že podpis na dopise „není obvyklým podpisem žalované“ a že skutečnosti uvedené v dopise se „nezakládají na pravdě“.

O k r e s n í s o u d ve Žďáře nad Sázavou rozsudkem ze dne 22. 9. 1999 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 2705 Kč „na účet“ advokáta JUDr. J. J. Při svém rozhodování soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalovaná, která byla od 1. 6.

1997 zaměstnankyní žalobce, vykonávala práci na pracovišti v Uzbekistánu a že mzdu jí žalobce poukazoval na účet v České republice až do listopadu 1997. Dopis ze dne 12. 6. 1998, označený jako „okamžitá výpověď z pracovního poměru“, zaslala žalovaná dne 15. 6. 1998 jednak žalobci faxem z Velvyslanectví České republiky v Uzbekistánu, jednak svému otci, který „faxovou kopii“ téhož dne odeslal žalobci a žalobce jej obdržel 16. 6. 1998. Soud prvního stupně dovedl, že žalobce dlužil žalované mzdu za dobu od prosince 1997 do května 1998 a že žalovaná proto měla důvod k okamžitému zrušení pracovního poměru podle ustanovení § 54 odst. 1 písm. b) zák. práce. Dopisem ze dne 12. 6. 1998 uvedeného práva využila; i když dopis označila jako „okamžitou výpověď z pracovního poměru“, je nepochybné, že se jedná o okamžité zrušení pracovního poměru. Dopis ze dne 12. 6. 1998 byl žalobci doručen jako „kopie zasláná prostřednictvím faxu“. Vzhledem k tomu, že zákoník práce „nemá ustanovení upravující náležitosti písemné formy právních úkonů“, posoudil ji soud prvního stupně „analogicky podle § 40 odst. 4 obč. zák.“ a dovedl, že okamžité zrušení pracovního poměru bylo učiněno písemně, neboť bylo „učiněno faxem, tedy takovým prostředkem, který umožňuje zachycení obsahu právního úkonu i určení osoby, která právní úkon učinila“. Pracovní poměr účastníků proto na základě dopisu ze dne 12. 6. 1998 platně skončil dnem 16. 6. 1998.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 10. 5. 2000 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud zdůraznil, že ustanovení § 55 zák. práce pod sankcí neplatnosti mimo jiné požaduje, aby okamžité zrušení pracovního poměru bylo učiněno písemnou formou, a že náležitostí písemného právního úkonu je též jeho podpis. Vzhledem k tomu, že žalobce „neobdržel takovou listinu, která by byla opatřena podpisem žalované“, je žalovanou učiněné okamžité zrušení pracovního poměru neplatným právním úkonem. Analogickou aplikaci ustanovení § 40 odst. 4 obč. zák. v posuzovaném případě odvolací soud odmítl s odůvodněním, že zákoník práce je „převážně kogentní právní normou, jejíž znění analogickou aplikaci ustanovení kodexu jiné právní oblasti neumožňuje“. Na tomto závěru nic nemění ani to, že zákoník práce obsahuje výslovnou úpravu pouze u doručování písemností zaměstnavatele zaměstnanci, neboť ustanovení § 240 a násl. a § 55 zák. práce a „zásady v nich bezprostředně obsažené“ neumožňují považovat za písemně učiněný takový právní úkon, který je proveden prostřednictvím faxu. Okamžité zrušení pracovního poměru, provedené dopisem ze dne 12. 6. 1998, je proto neplatné.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že zákoník práce neobsahuje ani výslovnou úpravu doručování písemností zaměstnance zaměstnavateli, ani doručování prostřednictvím faxu, a že analogie v pracovním právu je možná, ale jen omezeně (zásadně nelze souhlasit s analogií v neprospěch zaměstnance). Žalovaná považuje za absurdní, že odvolací soud nepovažoval doručení prostřednictvím faxu za platně učiněné za situace, kdy adresát (žalobce) potvrdil příjem dokumentu a kdy odesílatel (žalovaná) potvrdil autentičnost „písemného úkonu“. Odvolací soud svým rozhodnutím „postavil“ žalovanou do neřešitelné situace, neboť vede se žalobcem další dva spory. Žalovaná dále odvolacímu soudu vytýká, že nepřihlédl ke zjištění, že okamžité zrušení pracovního poměru bylo žalobci zasláno otcem žalované a že žalobce potvrdil i převzetí této zásilky. Odvolací soud podle názoru žalované postupoval v rozporu se zákonem také v tom, že meritorně projednal odvolání, ačkoliv žalobce je „nijak neodůvodnil“. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 (srov. část dvanáctou, hlavu I, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je dovolání podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné, přezkoumal věc bez nařízení

jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné. Proto je zamítl.

Z odůvodnění:

Projednávanou věc je třeba posuzovat - s ohledem na to, že žalovaná se žalobcem okamžitě zrušila pracovní poměr v červnu 1998 - podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 88/1968 Sb., č. 153/1969 Sb., č. 100/1970 Sb., č. 20/1975 Sb., č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb., č. 22/1985 Sb., č. 52/1987 Sb., č. 98/1987 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 3/1991 Sb., č. 297/1991 Sb., č. 231/1992 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 590/1992 Sb., č. 37/1993 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 287/1995 Sb. a č. 138/1996 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 1999.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů dovolatelka nenapadá), že dopis ze dne 12. 6. 1998 o okamžitém zrušení pracovního poměru žalovaná dne 15. 6. 1998 telefaxem odeslala žalobci a svému otci, který obdržený telefaxový dokument (jeho kopii) tentýž den odeslal poštou žalobci. Za tohoto stavu bylo pro rozhodnutí soudu o věci mimo jiné významné, jaký má na platnost okamžitého zrušení pracovního poměru vliv to, že žalobce obdržel dopis ze dne 12. 6. 1998 v podobě telefaxového dokumentu (jednak přímo od žalované prostřednictvím telefaxu, jednak od jejího otce prostřednictvím pošty).

Podle ustanovení § 55 zák. práce okamžitě zrušení pracovního poměru musí zaměstnavatel i zaměstnanec provést písemně, musí v něm skutkově vymezit jeho důvod tak, aby jej nebylo možno zaměnit s jiným, a musí je ve stanovené lhůtě doručit druhému účastníku, jinak je neplatné; uvedený důvod nesmí dodatečně měnit.

Podle ustanovení § 242 odst. 2, věty první, zák. práce právní úkon, k němuž nebyl udělen předepsaný souhlas příslušného orgánu nebo který nebyl učiněn formou předepsanou tímto zákoníkem, je neplatný, jen stanoví-li to výslovně tento zákoník, popřípadě zvláštní zákon.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že platné je jen takové okamžité zrušení pracovního poměru, které zaměstnavatel nebo zaměstnanec učinil písemnou formou a které v této formě bylo doručeno druhému účastníku.

Podle ustanovení § 240 odst. 1 zák. práce je právní úkon (pracovní smlouva, výpověď, dohoda o náhradě škody apod.) projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. Právním úkonem ve smyslu tohoto ustanovení je i okamžité zrušení pracovního poměru.

Podle ustálené judikatury soudů spočívají náležitosti písemného právního úkonu zaměstnavatele nebo zaměstnance o okamžitém zrušení pracovního poměru - jak správně uvedl odvolací soud - v tom, že se obsah tohoto právního úkonu uvede v příslušné listině. Písemný projev vůle zaměstnavatele nebo zaměstnance přitom nemusí být učiněn vlastnoručně; je proto běžné, že se tyto písemné jednostranné právní úkony zhotovují mechanickými prostředky. Další náležitostí písemné formy tohoto právního úkonu je podpis umístěný na konci textu okamžitého zrušení pracovního poměru, neboť teprve vlastnoručním podpisem na takové listině potvrzuje účastník jako subjekt právního vztahu, že se ztotožňuje s písemným projevem vůle obsaženým v jejím textu. Proto listina o okamžitém zrušení pracovního poměru, u něhož se vyžaduje podle ustanovení § 55 zák. práce pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí vždy obsahovat také vlastnoruční podpis účastníka právního vztahu, který pracovní poměr okamžitě zrušuje, popřípadě jeho zmocněnce. Nevyhovuje-li listina tomuto požadavku, je okamžité zrušení pracovního poměru v ní obsažené podle ustanovení § 242 odst. 2, věty první, zák. práce neplatné (srov. například obdobné věci se týkající rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 1996, sp. zn. 2 Cdon 833/96, uveřejněný pod č. 5 v časopise Soudní judikatura,

ročník 1997).

Telefax je zařízení dokumentové telegrafie (dálkového přenosu informací s trvalým grafickým záznamem na přijímající straně), umožňující snímání a reprodukci dokumentů a jejich přenos elektrickou cestou telefonním kanálem.

Telefaxem se uskutečňuje – jak vyplývá z výše uvedeného – snímání dokumentu (listiny), jeho reprodukce a jeho přenos elektrickou cestou telefonním kanálem k určenému příjemci, který dokument (listinu) obdrží v podobě trvalého grafického záznamu. Příjemce, kterému byla „odeslána“ listina prostřednictvím telefaxu, tedy neobdrží jejím přenosem odeslanou listinu, ale reprodukci „odeslané“ listiny (tj. její věrnou napodobeninu).

Telefaxový dokument, v němž je uveden obsah právního úkonu, nesplňuje (i když je samozřejmě v písemné podobě) sám o sobě náležitosti písemné formy právního úkonu. Je tomu tak proto, že se jedná o reprodukci (věrnou napodobeninu) listiny, která nemůže obsahovat vlastnoruční podpis účastníka, jenž právní úkon učinil, ale jen grafickou napodobeninu tohoto podpisu.

Telefaxovým dokumentem o právním úkonu může být zachována písemná forma právního úkonu, jen jestliže mu takovou vlastnost přiznává zákon nebo jiný obecně závazný právní předpis (srov. například § 40 odst. 4 obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 1992). Pro oblast pracovněprávních vztahů však taková právní úprava doposud nebyla přijata.

S názorem odvolacího soudu, že v pracovněprávních vztazích nemůže být analogicky aplikováno ustanovení § 40 odst. 4 obč. zák., dovolací soud souhlasí. Právní úprava pracovněprávních vztahů, jež je obsažena především v zákoníku práce, vychází z úplné samostatnosti pracovního práva vůči občanskému právu (z tohoto důvodu zákoník práce obsahuje rozsáhlá obecná ustanovení, zejména vymezení subjektů pracovněprávních vztahů, způsobilosti k právním úkonům, zastoupení, úpravu právních úkonů, včetně jejich neplatnosti, zajištění práv a povinností z pracovněprávních vztahů, uspokojení nároku, lhůty a doby atd.), a právní předpisy proto ani nevymezují vztah mezi zákoníkem práce a občanským zákoníkem a neupravují analogické používání zákoníku práce v občanskoprávních vztazích či občanského zákoníku ve vztazích pracovněprávních. Nebyla-li v pracovněprávních vztazích přijata obdobná úprava jako pro oblast občanskoprávních vztahů v ustanovení § 40 odst. 4 obč. zák., není přípustné a bylo by v rozporu se zákonem (jeho smyslem a účelem) „nahrazovat“ záměr zákonodárce v tomto směru analogií práva (občanského zákoníku), která je pro pracovněprávní vztahy zásadně vyloučena.

S dovolatelkou lze souhlasit v tom, že zákoník práce výslovně upravuje v ustanovení § 266a jen způsob doručování písemností zaměstnavatele týkající se vzniku a zániku pracovního poměru, vzniku, změn a zániku povinností zaměstnance vyplývajících z pracovní smlouvy a vzniku, změn a zániku práv a povinností vyplývajících z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Doručování jiných písemností upraveno není a může být prováděno jakýmkoliv způsobem. O písemnostech zaměstnance určených jeho zaměstnavateli proto platí, že je lze zaměstnavateli doručit nejen prostřednictvím pošty (držitele poštovní licence), ale i pomocí každé fyzické osoby, která bude ochotna doručení provést, nebo osobním předáním statutárnímu orgánu zaměstnavatele, k tomu určenému zaměstnanci, popřípadě každému vedoucímu zaměstnanci, který mu je nadřízen. Nelze však dovozovat, že by zaměstnanec mohl písemnosti doručovat svému zaměstnavateli prostřednictvím telefaxu, neboť při používání telefaxu nejde – jak uvedeno již výše – o doručování listin, ale jejich reprodukcí (věrných napodobenin). Žalovaná mohla, nebylo-li možné písemné okamžité zrušení pracovního poměru doručit jejímu nadřízenému vedoucímu zaměstnanci na pracovišti v Uzbekistánu, se žalobcem okamžitě zrušit pracovní poměr například prostřednictvím zástupce (§ 15 zák. práce) nebo žalobci doručit příslušnou listinu prostřednictvím vhodné osoby; nevyužila-li těchto možností, nemůže důvodně dovozovat, že by byla poškozena na svých právech.

V posuzovaném případě - jak bylo soudy zjištěno - žalobce obdržel o okamžitém zrušení pracovního poměru ze strany žalované pouze telefaxový dokument, a to jednak přímo od žalované, která mu jej pomocí telefaxu zaslala, jednak od otce žalované, který stejný telefaxový dokument obdržel od žalované a který jej (popřípadě jeho kopii) zaslal žalobci poštou. Vzhledem k tomu, že v obou uvedených případech telefaxový dokument nesplňoval náležitosti písemné formy právního úkonu, je okamžité zrušení pracovního poměru provedené žalovanou pro rozpor s ustanovením § 55 zák. práce podle ustanovení § 242 odst. 2, věty první, zák. práce neplatným právním úkonem. Právní názor vyjádřený v napadeném rozsudku odvolacího soudu je proto správný.

Odvolacímu soudu nelze důvodně vytýkat ani to, že odvolání žalobce proti rozsudku soudu prvního stupně projednal a že o něm meritorně rozhodl. I když žalobce v odvolání neuvedl, v čem spatřuje nesprávnost rozsudku soudu prvního stupně nebo postupu soudu (odvolací důvody), vymezil v něm dostatečně určitě, proti kterému rozhodnutí odvolání směřuje, v jakém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně napadá (odvolání bylo podáno proti všem výrokům rozsudku soudu prvního stupně) a čeho se odvoláním domáhá (aby byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že se žalobě vyhovuje). Vada odvolání (neuvedení odvolacích důvodů) tedy nebránila jeho věcnému vyřízení a podmínky k zastavení odvolacího řízení podle ustanovení § 211 a § 43 odst. 2 o. s. ř. nebyly splněny (srov. též názory vyjádřené například v rozsudku býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 3. 1979, sp. zn. [3 Cz 18/79](#), uveřejněném pod č. 37 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1980, nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 27 Cdo 208/98, uveřejněném pod č. 106 v časopise Soudní judikatura, ročník 1998). Odvolací soud proto odvolání projednal a meritorně o něm rozhodl v souladu se zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.